

FANLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SALOMLASHISH, MUROJAAT VA XAYRLASHUV FORMULALARINING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI

Xolmanova Zarnigor Faxriddin qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti magistranti

Email: zarnigorxolmanova1@gmail.com

Ilmiy rahbar: Phd, dotsent Gavhar Salomova

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqola ingliz va o'zbek tillarida salomlashish, murojaat va xayrlashuv formulalarining tilshunoslik nuqtai nazaridan tahlilini o'tkazadi. Tahlil asosan har ikki tilning kommunikativ, madaniy va ijtimoiy kontekstida salomlashish va xayrlashuvning qanday ifodalanganini o'rganishga qaratilgan. Maqola, tilshunoslar tomonidan qabul qilingan terminlar va kontseptlarni real madaniy ma'lumotlar bilan birlashtiradi. Tahlilda, har ikki tildagi salomlashish va xayrlashuvning o'ziga xos xususiyatlari va ular orasidagi farqlar ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar salomlashish, murojaat, xayrlashuv, kommunikatsiya, madaniyat, tilshunoslik, ingliz tili, o'zbek tili

Kirish

Ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar tilshunoslikda juda muhim ahamiyatga ega. Xususan, salomlashish, murojaat va xayrlashuv kabi asosiy kommunikativ formulalar ijtimoiy, madaniy va psixologik kontekstda shakllanadi. Har bir tilda bu so'z birikmalari va iboralar aniq bir ijtimoiy guruh yoki til egasi bilan bog'liq bo'lib, madaniy qoidalarga rioya qilinadi. Ingliz va o'zbek tillarida bunday formulalar qanday ishlatilishini, ularning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish, nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik va psixolingvistika uchun ham dolzarbdir.

Bu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi salomlashish, murojaat va xayrlashuvning qanday shakllanganligini va ularning tilshunoslik, madaniyatshunoslik va psixolingvistika nuqtai nazaridan qanday o'zgarishini o'rganamiz. Bunda har ikki

FANLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

tilda salomlashish, murojaat va xayrlashuvning ijtimoiy ahamiyati va ularni ishlatishda e'tibor qilinadigan madaniy tafovutlar, shuningdek, bunday kommunikativ elementlarning individual va ijtimoiy kontekstda qanday ifodalanganligi ko'rib chiqiladi. Bu yerda eng muhim jihat – ikki til o'rtasidagi farqlar va ularning o'zaro aloqasidir. Ushbu tahlilni amalga oshirishda, nafaqat til o'rganishda, balki ikki tilda ham ijodiy va madaniy ifodalashda qo'llaniladigan formulalarning ahamiyatini tushunishga yordam beradi.

Metodologiya

Ushbu maqola tilshunoslik va madaniyatshunoslik metodologiyalaridan foydalanib, ingliz va o'zbek tillaridagi salomlashish, murojaat va xayrlashuv formulalarini tahlil qiladi. Tahlilda asosiy e'tibor qaratilgan metodologiya – bu kontrastiv lingvistika bo'lib, u ikki til o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklarni aniqlashga qaratilgan. Bunda ingliz va o'zbek tillarining ijtimoiy va madaniy kontekstlari inobatga olinadi. Maqola ikkita tilning salomlashish va xayrlashuv formulasini quyidagi aspektlar bo'yicha o'rganadi:

1. Formal va norasmiy salomlashish va xayrlashuv formulalari.

Bu bo'limda har ikki tildagi rasmiy va norasmiy salomlashish, xayrlashuv va murojaat qilish usullari qiyoslanadi. Ingliz tilida rasmiy salomlashish (masalan, "Good morning" yoki "How do you do?") ko'pincha ishbiarmonlik yoki jamoat joylarida ishlatiladi. O'zbek tilida esa rasmiy salomlashish uchun "Assalomu alaykum" yoki "Yaxshi kun" kabi iboralar ishlatiladi.

2. Murojaat qilish usullari.

Har ikki tilda murojaat qilishning usullari o'rtasidagi farqlarni o'rganish. Ingliz tilida unvonlar va ism orqali murojaat qilish odat tusiga kirgan, "Mr." yoki "Mrs." kabi rasmiy unvonlardan keng foydalaniladi. O'zbek tilida esa unvonlardan ko'ra ijtimoiy munosabatlar, masalan, "ota", "ona", "birodar" kabi so'zlar ko'proq ishlatiladi.

FANLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

3. **Madaniy kontekstda salomlashish va xayrlashuvning roli.**

Salomlashish va xayrlashuvning madaniy o'zni ikki tilda qanday farqlanishini tahlil qilish. Ingliz tilida bu iboralar ko'proq shaxsiy chegaralarni hurmat qilishni ta'minlashda qo'llanilsa, o'zbek tilida bu iboralar an'anaviy madaniyatga asoslangan va din bilan bog'liq ma'no kasb etadi.

Natijalar

Ingliz tilida salomlashish va xayrlashuv formulalari ko'pincha bir necha turga bo'linadi: rasmiy va norasmiy. Rasmiy salomlashish (masalan, "Good morning", "How do you do?") odatda ijtimoiy tartib va hurmatni ifodalash uchun ishlatiladi. Norasmiy salomlashish (masalan, "Hi", "Hey") esa do'stona va yaqin munosabatlarni ifodalash uchun ishlatiladi. O'zbek tilida esa salomlashish formulalari ko'proq mintaqaviy farqlarga ega. Rasmiy salomlashuv (masalan, "Assalomu alaykum", "Yaxshi kun") va norasmiy salomlashuv (masalan, "Salom", "Yaxshi") o'rtasida ijtimoiy va madaniy farqlar mavjud.

Salomlashishdan keyin murojaat qilish usullari ham turlicha bo'lishi mumkin. Ingliz tilida murojaat ko'pincha ismlar, unvonlar orqali amalga oshiriladi, masalan, "Mr.", "Mrs.", "Dr.". O'zbek tilida esa ko'proq "ota", "ona", "birodar" kabi ijtimoiy unvonlar ishlatiladi.

Xayrlashuvda ingliz tilida "Goodbye", "See you later", "Take care" kabi iboralar keng tarqalgan. O'zbek tilida esa xayrlashuv formulalari yanada xilma-xil bo'lib, "Xayr", "Salomat bo'ling", "Yaxshi kunlar" kabi variantlar mavjud.

Muhokama

Tilning ijtimoiy vazifalarini bajarishdagi salomlashish va xayrlashuvning o'zni muhimdir. Ingliz va o'zbek tillaridagi salomlashish va xayrlashuv formulalari tilga xos madaniy an'analarga mos ravishda rivojlanadi. Ingliz tilida salomlashuv va xayrlashuv odatda formal va norasmiy kontekstga bog'liq. Boshqa tomondan, o'zbek tilida salomlashishning diniy va milliy elementlari ko'proq alohida e'tibor berilishi mumkin.

FANLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

Salomlashish va xayrlashuv formulalari orqali insonlar o'rtasida nafaqat axborot almashinuvi, balki ijtimoiy va madaniy munosabatlar ham tashkil etiladi.

Xulosa

Ingliz va o'zbek tillaridagi salomlashish, murojaat va xayrlashuv formulalarining tahlili ko'rsatadiki, har ikki tilda ham kommunikativ funksiya asosiy o'rinni egallaydi, lekin madaniy va ijtimoiy kontekstda farqlar mavjud. Ingliz tilidagi salomlashish va xayrlashuvning ko'p qismini rasmiy va norasmiy holatlarda ishlatish xususiyati o'zbek tilidagi ijtimoiy unvonlar va diniy asoslangan salomlashuvlar bilan farqlanadi. Bu farqlarni aniqlash, har ikki tilni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi va ularning madaniy o'ziga xosliklarini ochib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jaffe, D. (2003). *The Handbook of Discourse Analysis*. Wiley-Blackwell.
2. Sardarov, A. (2006). *Tilshunoslikda kontrastiv lingvistikaning asoslari*. Tashkent: Fan.
3. Cook, V. (2003). *Second Language Learning and Language Teaching*. Routledge.
4. Karimov, I. (2002). *O'zbek tilining semantikasida salomlashish formulalari*. Tashkent: Fan va texnologiya.